

מדוע אותן נקודות מאירות בשמיים אינן נמצאות בהישג יד?
 יונסנט ואן גוך

הקו והנקודה מופיעים לראשונה כאלמנטים עצמאיים ודרמטיים ברישומים שששה פיקאסו ב-1924 ביוזאן לה פאן. אלה אינם רישומים במשמעות המסורתית של המלה, אלא שידובטים, שבהם הקו אינו יוצר שום צורה פיגורטיבית מוכרת. עם זאת, אפשר לראות בכל הרישומים חורה על אותו עיקרון: קונסטרוקציות דקדוקיות, הנעזרות מקווים אשר מחברות בין נקודות, הקווים נראים כקווי עכביש מרחפים בחלל – מעין מפות חלליות של קואורדינטות, המחברות בין מערכות של כוכבים.

דימוי חללי זה אינו מקרי – פיקאסו העיר על עצמו, שבאותה תקופה התעניין במפות אסטרונומיות, הרישומים מוזאן לה פאן קשורים להתעניינות זו. הסברה, כי סקיצות אלו עוסקות בגרמי השמיים, וכי הנקודות מסמלות כוכבים, מקבלת חיזוק בכמה רישומים: בפנקס הרישומים

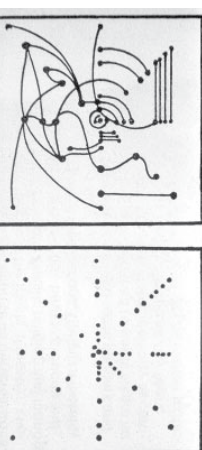
די רות מרקוס – מריצה לאמנות מודרנית בחוג לתולדות האמנות באוניברסיטת תל-אביב מאמר זה מבוסס על פרק מספרה "פיסול בנוי וחללי", שראה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד (תן אודם – אמנות, 2005).

לכן סביר להניח שראה את התערובות האלה, והיה מודע להשכחות הכוכבים ולמשמעותם הסמלית בעיניו ואן גוך. בכמה ממכתביו לתיאור ב-1888 כתב ואן גורמט לי תמיך לחלום, באתר פשוט שאני חולם על נקודות שחורות במפה המייצגות ערים וכפרים, ואני שואל את עצמי: מדוע אותן נקודות מאירות בשמיים אינן נמצאות בהישג יד כמו אותן נקודות שחורות על-גבי מפת צרפת... צריך לבחור במות כדי להגיע לכוכבים, אך על אף שלא ניתן להשיג את הכוכבים בחיי העולם הזה, יצריך לבחור במות" כרי להגיע אליהם, הם מכבדים תקווה – כפי שהוא כותב במכתב אחר: "לבעא תקווה באמצעות כוכב". נראה שאין זה מקרי שמילים דומות חוזרות בדבריו של גונאלס, חברה של פיקאסו: "הכוכבים מורים לנו על נקודות התקווה בשמיים", והוא מוסיף: "נקודות אלה באין-סוף הן המבשרות אותה אמנת חדשה".

רישום ב"חללי", ואכן גונאלס לימד את פיקאסו לפסל בברזל, ויצר עבורו את סדרת הפסלים למונומנט לאנליטי – מדרלים מברזל שנראים כרישום של

מפות שמיימיות בחלל. בקטלוג התערוכה "דימויים קוסמיים באמנות המאה ה-20" טוען זיגמר הולסטן, מיינום של האמנים המודרניים, הן בגלל התפתחותו של חקר החלל בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20, והן בגלל ההפשטה; לדבריו, המודל הקוסמי יכול היה לשמש מודל מופשט, שמבטא לא רק התבוננות היצנית אלא גם התבוננות

פנימית, כאמור, תפיסה זו כבר הייתה מקובלת מאוד ברומנטיקה, והמשיכה עם ואן גוך. ההתעניינות במערכות הכוכבים גברה במיוחד לאחר גילוי מבנה האטום, תגלית שיצרה בומבה הקבלה בין המיקרוקוסמוס והמאקרוקוסמוס: המודל של מבנה האטום התגיש חלקי דומה למודל של מערכת השמש וכוכבי-הלכת. המחשבה דבר אפשרות קיומה של מודל קוסמי אחיד וכוללני, שמוכיח כי

אסילי קרינסקי, ריאבוקה מס' 4, "נקודה" – תבנית אפיקת, אלכסנית עבור קונסטרוקציה של קו חופשי, אווים מספרי, נקודה וקו למשטה

למיקרוקוסמוס ולמאקרוקוסמוס יש מבנה זהה, התאימה לאידיאל של אותה תקופה – מציאתה של חוקיות-על משותפת לכל תופעת הטבע. אותה חוקיות-על שאיפיינה, לכאורה, את המודל הקוסמי, גרמה לכך שהוא נתפס כמודל לארגון הקשר בינינו לבין עולם ההתפתחות, ומכאן כמטאפורה לקיום האנושי. ולכן אין זה פלא שמשע החיפוש אחר פשר הקיום האנושי, שנערך בעזרת מעין מפות

